

Leonardo Badea: Impactul inteligenței artificiale va fi profund, dar va apărea cu întârziere și se va manifesta inegal

Impactul inteligenței artificiale (AI) va fi profund, dar va apărea cu întârziere și se va manifesta inegal, considera Leonardo Badea, prim-viceguvernator al Bancii Naționale a României (BNR), într-o analiza data joi publicității.

"Pentru factorii de decizie, în special în domeniul bancilor centrale, inteligența artificială (AI) este un subiect intens dezbătut în prezent. Pe măsura ce discuțiile avansează și pozițiile se conturează, devin evidente două linii de argumentare distincte și tot mai antagonice. Una dintre acestea anticipează o îmbunătățire majoră și relativ rapidă a productivității la nivelul întregii economii - o evoluție care, din anumite perspective, poate fi considerată o transformare aproape miraculoasă. Cealaltă este mai puțin convinsă de eventualele beneficii pe termen mediu și lung, concentrându-se mai degrabă pe bula actuală care amplifică evaluările unui număr restrâns de companii tehnologice, împingând totodată în sus prețurile diverselor bunuri și servicii asociate dezvoltării rapide și la scară largă a proiectelor de AI", scrie prim-viceguvernatorul.

Potrivit acestuia, analizarea estimărilor privind cheltuielile de capital pe care doar cei mai mari patru furnizori americani de servicii cloud la scară largă ("hyperscalers"), Microsoft, Alphabet, Meta și Amazon, le planifică pentru anul 2026, de aproximativ 600 de miliarde de dolari, evocă amintiri legate de boom-ul "dot-com" și generează temeri ca o bulă similară s-ar putea forma chiar în acest moment. În opinia lui Leonardo Badea, întrebarea esențială nu este dacă se formează o bulă, ci în ce măsură și cât de rapid vor apărea câștigurile de productivitate generate de inteligența artificială, precum și ce măsuri ar trebui să adopte factorii de decizie în acest interval.

"În anii '70, futurologul Roy Amara observa că avem tendința de a supraestima impactul unei tehnologii pe termen scurt și de a-l subestima pe termen lung. Din această perspectivă, internetul și bula 'dot-com' constituie, într-adevăr, exemple relevante la care merită să revenim. În anii '90, exista așteptarea că internetul să transforme economia peste noapte. Când realitatea s-a dovedit a fi departe de miracolul anticipat inițial, indicele Nasdaq a pierdut 78% din valoare în perioada 2000-2002. Cu toate acestea, unele dintre companiile care au supraviețuit acelei perioade de expansiune și prăbușire (precum Amazon, eBay și Google) au continuat să dezvolte idei și tehnologii, să creeze produse și piețe și, totodată, să acumuleze profituri și capital, remodelând în același timp industrii întregi și tendințe sociale", arată finanțistul.

El crede că există câteva motive pentru care, în cazul inteligenței artificiale, ciclul ar putea fi diferit de data aceasta.

"Inovatorii tehnologici din era 'dot-com' aveau puține active tangibile, o bază de clienți limitată și venituri reduse. Giganții tehnologici actuali, implicați în cursa pentru dezvoltarea AI, generează deja fluxuri de numerar reale și consistente din liniile de afaceri anterioare (care rămân active), în timp ce noua tehnologie este deja utilizată în scop comercial, aducând venituri semnificative pe o piață diversificată de clienți privați și guvernamentali (printre care se numără, în mod notabil, organizațiile militare și cele din domeniul securității)", explică Badea.

Acesta citează un studiu McKinsey din 2025, care releva că 88% dintre organizații utilizează în prezent AI în cel puțin o funcție operațională. Prin urmare, factorul care ar putea declanșa spargerea unei eventuale bule speculative nu va fi, cel mai probabil, insolvența uneia sau a mai multor companii dezvoltatoare de tehnologii noi - așa cum s-a întâmplat în cazul companiilor "dot-com" -, ci o posibilă supracapacitate: o infrastructură AI creată în exces față de cerere (cerere care s-ar putea dovedi sub așteptări) sau o supraestimare a utilității acestei tehnologii. Totuși, spune Badea, riscul mai scăzut de insolvențe majore sau generalizate la vârful ciclului de piață nu exclude apariția

unei bule speculative, ci doar îi schimbă forma.

Specialistul BNR introduce în context o idee a economistului american John Cochrane (profesor afiliat al Universitatii Stanford), care observa ca modelele standard trateaza productivitatea unei firme ca pe un dat natural. De exemplu, o ferma produce mai mult când ploua si mai puțin în perioadele de seceta, fara a putea influenta acest lucru. Ideea lui Cochrane este ca firmele pot însa alege sa nu ramâna pasive: ele pot redistribui productivitatea între diferite scenarii posibile. De exemplu, ferma poate cultiva la începutul sezonului unele suprafete de teren care dau randament în anii ploiosi si altele care se comporta favorabil în anii secetosi. Astfel, ele își constituie un portofoliu de culturi, vizând un compromis: o productivitate ceva mai scazuta în anii buni în schimbul unei productivitati mai ridicate în anii nefavorabili, media situându-se net peste nivelul celui mai pesimist scenariu.

Aplicarea acestui cadru analitic în discutia asociata impactului inteligentei artificiale schimbă perspectiva, sustine Leonardo Badea.

"Și în acest caz firmele pot alege sa realoce. Dar, este de înțeles de ce, aflându-ne încă în faza initiala a dezvoltarii si adoptiei noilor tehnologii (al caror potential nu este încă pe deplin confirmat), majoritatea firmelor nu au trecut încă la o redistribuire a resurselor. Procesele nu sunt încă reorganizate, iar noile competente necesare angajatilor nu au fost încă dezvoltate. Cele mai multe firme ramân aproape de nivelul lor actual, 'natural', de productivitate, ceea ce ar putea explica de ce câstigurile la nivel agregat nu sunt încă vizibile în datele statistice", mentioneaza finantistul.

Cu alte cuvinte, noua tehnologie nu genereaza o valoare sporita instantaneu si fara efort. Cresterea productivitatii nu apare ca un câstig neasteptat si facil, ca o "mana cereasca". Ea trebuie sa fie însoțita de investitii, adaptare organizationala, recalificarea fortei de munca si o integrare eficienta în procesele de productie.

"Asa cum sustine Erik Brynjolfsson (economist de origine daneza, profesor la Universitatea Stanford si director al Stanford Digital Economy Lab), marile inovatii aduc beneficii doar daca sunt însoțite de investitii complementare si de schimbări la nivel organizational. Prin urmare, opinia mea este urmatoarea: impactul inteligentei artificiale va fi profund, dar va aparea cu întârziere si se va manifesta inegal", concluzioneaza Badea.

Acesta considera ca "scepticii AI" au dreptate în privinta fazei initiale - cea a entuziasmului si a dezamagirii descrise de Amara -, însa s-ar putea sa nu vada ca acesta este doar primul capitol al întregii povesti. Faptul ca firmele si întreaga economie nu pot încă sa evidentieze beneficiile nu înseamna ca noua tehnologie a esuat deja. Dimpotriva, acest lucru indica faptul ca nu am ajuns încă în etapa în care companiile învăta sa își reconfigureze activitatea pentru a profita de pe urma acesteia.

"Pentru politica unei banci centrale, acest decalaj are o semnificatie si un impact importante. În faza în care resursele financiare sunt directionate catre centre de date si cipuri, inteligenta artificiala genereaza un soc de cerere: stimuleaza investitiile si poate contribui la anumite presiuni asupra costurilor si preturilor. Ulterior, pe masura ce adoptarea tehnologiei reduce alte categorii de costuri si sporeste productia în multe ramuri de activitate, aceeasi forta capata un caracter dezinflationist. Dificultatea pentru o banca centrala consta în faptul ca ar putea fi nevoita sa actioneze înainte de a putea determina (cu precizie si obiectivitate) în ce regim se afla, pentru a evita sa ramâna în urma evolutiilor si pentru a-si mentine credibilitatea, precum si ancorarea asteptarilor", a mai spus specialistul în economie.

El adauga ca scenariile pot fi extrem de diferite, asa cum a prezentat în luna iulie Philip Lane, economistul-sef al BCE. În primul scenariu, adoptarea inteligentei artificiale urmeaza o curba în forma de S si genereaza o limitare a nivelului productivitatii - un efect util, dar care nu schimbă în mod durabil ritmul de crestere a acesteia. Într-un alt scenariu, AI continua sa accelereze inovarea, iar atât cresterea potentiala, cât si rata naturala a dobânzii se stabilizeaza la un nivel superior.

"Acestea sunt doar doua perspective extrem de diferite pentru formularea politicilor, iar realitatea s-ar putea situa undeva la mijloc. Deocamdata, datele disponibile nu ne ajuta sa identificam cel mai probabil deznodamânt. Așa cum a sustinut Simone Lenzu într-un studiu publicat în aprilie de Rezerva Federala din New York, AI estompeaza granita dintre aspectele ciclice si cele structurale - între o crestere temporara a cererii si o modificare durabila a ofertei, a productiei potentiale si a ratei naturale a dobânzii", afirma prim-viceguvernatorul.

El sustine ca pentru banca centrala, ceea ce schimba inteligenta artificiala este setul de repere "în functie de care evaluam orientarea si transmitia politicii monetare: estimarile noastre privind produsul potential, rata naturala si gradul real de subutilizare a capacitatii economice". Erorile în acest sens sunt costisitoare, indiferent de directia în care apar, remarca economistul.

"Daca un soc al cererii este interpretat drept unul structural, bancile centrale ar putea fi tentate sa înapreasca conditiile monetare, doar pentru a constata ulterior ca actiunile lor au întârziat, de fapt, un avânt al ofertei care ar fi generat efecte similare, dar cu un impact mai putin dureros asupra economiei. Dimpotriva, daca o modificare anticipata a ofertei este supraestimata, inactiunea sau o înaprire insuficienta a politicii ar putea duce la o inflatie mai ridicata si mai persistenta", explica Leonardo Badea.

Acesta mai arata ca efectele directe ale inteligentei artificiale asupra economiei românești si asupra conduitei politicii monetare pot fi, pentru moment, semnificativ mai putin pronuntate decât în marile economii avansate. Conteaza însa modul în care bancile centrale din economiile mari si relevante pentru România din perspectiva fluxurilor financiare si comerciale, în special Banca Centrala Europeana, interpreteaza aceste transformari si le integreaza în propriile decizii. Prin efectele asupra dobânzilor, randamentelor, lichiditatii, apetitului pentru risc si fluxurilor de capital, orientarea politicii monetare în marile blocuri economice contribuie la configurarea costului finantarii la nivel european si global.

România si BNR nu pot face abstractie de aceste conditii externe, chiar daca impactul structural al AI asupra productivitatii interne nu este înca pe deplin vizibil sau semnificativ pentru dinamica echilibrelor macroeconomice, remarca finantistul.

"Dincolo de acest canal extern, pentru România poate avea o importanta aparte inclusiv impactul AI asupra unor sectoare cheie din economia locala care contribuie la ocuparea fortei de munca, la productia interna si la încasarile bugetare, având în acelasi timp o contributie neta pozitiva la balanta schimburilor comerciale externe. Sectorul IT este poate cel mai relevant din aceasta perspectiva, dar si cel al industriei auto cu toate componentele sale pe verticala si pe orizontala. Totodata, AI extinde instrumentele de analiza disponibile bancii centrale, permitând procesarea rapida a unor volume foarte mari de date, estimarea în timp real a activitatii economice si a inflatiei sau extragerea unor semnale din presa, rapoarte si alte surse textuale. Aceste aplicatii pot completa statisticile si indicatorii traditionali si pot contribui la o evaluare mai rapida si mai nuantata a economiei. Totusi, ele nu înlocuiesc analiza economica si judecata expertilor, mai ales într-un domeniu în care relatiile dintre variabile se pot modifica, iar rezultatele modelelor depind de calitatea datelor si de ipotezele utilizate", mai scrie Badea.

În opinia sa, în aceasta ecuatie complexa, desi sporul productivitatii va deveni o realitate, acesta nu se va produce atât de curând pe cât anticipeaza optimistii si nu va afecta în mod egal toate economiile, sectoarele si companiile. Câstigatoare vor fi acele organizatii care aleg sa investeasca si sa își reconfigureze resursele, în loc sa astepte certitudinea.

"Consider ca acelasi lucru este valabil si pentru institutiile responsabile de elaborarea politicilor. Trebuie sa pasim cu optimism, dar cu ochii larg deschisi, într-o era a competitivitatii care este, cu adevarat, noua. Iar pentru cei care raspund de stabilirea politicilor economice, aceasta va continua sa fie o era deloc usor de descifrat", încheie Leonardo Badea analiza.